

SVOBODA TISKU

V roce 1993 vyhlásila Organizace spojených národů 3. květen Mezinárodním dnem svobody tisku. Jen pár dní před letošními oslavami vydaly na konci dubna dvě významné světové organizace – Freedom House a Reportéři bez hranic – své každoročně vydávané zprávy, jež hodnotí úroveň svobody tisku v předchozím roce. Tímto tématem se proto zabývá tento čtrnáctideník.

FREEDOM HOUSE

Freedom House (FH) je americká nezisková společnost založená v roce 1944 Eleanor Rooseveltovou. Organizace podporuje rozvoj politických práv a občanských svobod. K dosažení svého cíle vypracovává analýzy a pořádá diskuze.

Od roku 1980 organizace každoročně vydává „Freedom of the Press“ report. V letošním reportu byla zpracována situace ve 199 zemích a teritoriích. Analytici FH hodnotí tři hlavní oblasti každého území – právní, ekonomické a politické prostředí. Na základě zjištění pak každý subjekt ohodnotí na škále od 0 (nejlepší stav) do 100 (nejhorší stav). Dle celkového počtu získaných bodů jsou pak oblasti rozděleny do tří kategorií:

- svobodné (0-30 bodů)
- částečně svobodné (31-60 bodů)
- nesvobodné (61-100 bodů)

V roce 2015 se na prvním místě se ziskem devíti bodů umístilo Norsko. Místo opačné straně s nejhorším výsledkem 97 bodů získala Korejská lidově demokratická republika.

Hlavní zjištění reportu za rok 2015 jsou následující:

- Svoboda tisku v tomto roce poklesla na nejhorší úroveň za posledních 12 let;
- pouze 13 % obyvatel země žije v oblasti, kde může tisk působit svobodně;
- celkově 41 % světové populace má přístup k částečně svobodnému tisku, 46 % žije v oblastech, kde média svobodná nejsou;

- největší zhoršení situace v roce 2015 doznal tisk v Bangladéši, Turecku, Burundi, Francii, Srbsku, Jemenu, Egyptě, Makedonii a Zimbabwe.

REPORTÉŘI BEZ HRANIC

Tato francouzská nevládní organizace byla založena v roce 1985 francouzskými novináři. Uznání činnosti Reportérů bez hranic (RBH) je evidentní i díky tomu, že působí jako konzultativní orgán OSN, Rady Evropy a Mezinárodní organizace Frankofonie. Organizace si klade za cíl obranu a podporu svobody informací.

Svémi aktivitami se RBH snaží upozorňovat na problematické oblasti a ochraňovat novináře. Organizace vypracovává analýzy, spolupracuje s vládami na legislativních návrzích, pořádá protestní shromáždění či poskytuje ochranné prvky pro žurnalisty v terénu (neprůstřelné vesty, helmy).

Od roku 2002 začali RSF každý rok zveřejňovat svůj průzkum týkající se svobody tisku. Během vypracování reportu je zkoumáno sedm oblastí:

- pluralismus
- nezávislost médií
- prostředí a autocenzura
- legislativní rámec
- transparentnost
- infrastruktura
- stupeň násilí vůči žurnalistům

Každá kategorie je ohodnocena v rozmezí 0-100 bodů. Tyto hodnoty jsou následně kombinovány (každá kategorie má rozdílnou váhu) do finálního výpočtu.

V loňském roce organizace ohodnotila 180 zemí. Stejně jako FH uděluje každému státu od 0 do 100 bodů.

Oproti výsledkům FH, podle RBH se v roce 2015 nejlépe umístilo Finsko (8,59 bodu), přičemž Norsko se umístilo „až“ na 3. místě (8,79 bodu).

Svoboda tisku v roce 2015
Reportéři bez hranic

Na nejhorším místě se v tomto případě umístila Eritrea, jež získala 83,92 bodů.

Podobně jako FH i RBZ ve svém reportu za rok 2015 upozorňují na zhoršující se úroveň svobody tisku, jež hodnotí jako „klima strachu a napětí v kombinaci se vzrůstajícím vlivem zájmů vlád i soukromého sektoru.“

SVOBODA TISKU V EVROPĚ

V obou reportech mají evropské země, ne zcela překvapivě, nejlepší výsledky a tato oblast patří dlouhodobě mezi území s největší svobodou tisku. Nicméně jak RBH, tak FH hovoří o zhoršení situace v Evropě během minulého roku. Ve FH reportu je dokonce zmíněno, že úroveň svobody tisku v evropských státech se za posledních deset let zhoršila nejvíce ze všech sledovaných regionů.

Změnu situace ovlivnily dle reportů především uprchlická krize a s ní spojený nárůst nacionalismu, které vládám umožnily zneužívání zákonů proti terorismu a špionáži, jež vedly k větší kontrole, a tak i omezení svobody tisku.

Ač částečně geograficky v Evropě, na zcela jiné úrovni jsou země bývalého Sovětského svazu (s výjimkou Pobaltí), kde je silná kontrola médií a jejich nedostatečná nezávislost, manipulace s informacemi a perzekuce novinářů.

VYBRANÁ PROBLEMATICKÁ MÍSTA A UDÁLOSTI V EVROPĚ

Francie

- Kontrola médií v rukou malé skupiny obchodníků ze soukromého sektoru.
- V důsledku nových bezpečnostních zákonů (některé z nich v reakci na teroristické útoky v lednu proti novinářům Charlie Hebdo a listopadu v Paříži) mohou bezpečnostní složky kontrolovat elektronickou komunikaci, případně ji zablokovat z bezpečnostních důvodů.

Maďarsko

- Zákroky policistů proti novinářům, jež chtěli informovat o násilných střetech mezi uprchlíky a maďarskými ozbrojenými složkami.
- Nařízení, aby byla prováděna kontrola médií, zda zpravodajstvím nedochází

k narušování „veřejné slušnosti“ a „lidské důstojnosti.“

Polsko

- Přijetím nových mediálních zákonů došlo nejen k omezení nezávislosti veřejnoprávních médií, ale i k většímu napětí mezi médii a vládou.

Velká Británie

- Zneužívání zákona o vyšetřovacích pravomocích ke kontrole elektronické komunikace novinářů za účelem odhalení jejich zdrojů.

Německo

- Verbální i fyzické útoky proti žurnalistům ve spojitosti s aktivizací krajní pravice, jež je proti uprchlíkům přicházejícím do Německa.

Itálie

- Domovní prohlídky novinářů s cílem odhalit jejich zdroje.
- Časté výhrůžky ze strany mafie.

ČESKÁ REPUBLIKA

- V reportech obsadila: 21. místo (RBH) s 16,66 body a 28. místo (FH) s 21 body.
- Ač je zločin pomluvy upraven v trestním zákoníku, nedochází příliš často k potrestání viníků.
- Češi mají dlouhou tradici satiry a karikatury jako formy legitimní kritiky. V tomto směru rozhodují i soudy, které v takových případech často rozhodují ve prospěch obžalovaného satirika/karikaturisty/apod.

V předchozích letech bylo v hodnocení ČR zmíněno:

- Vyhrožování ministra financí Babiše serveru, jehož novináři ho kritizovali.
- Kumulace 60 % tiskového trhu pod firmami MAFRA a Ringier Axel Springer, jež vlastní Andrej Babiš, Daniel Křetínský a Patrik Tkáč. Ministr financí též vlastní nejposlouchanější Rádio Impulz.
- Někteří pozorovatelé hovoří o nebezpečí „oligarchizace“ a „Berlusconizace“.
- Ekonomická krize na konci 2008 vedla ke snížení kvality zpravodajství. ČR má však silnou tradici investigativního reportérství a stále jsou investovány prostředky do investigativních projektů.

ZDROJE:

<https://rsf.org/en/ranking#>
<https://freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2016>
 Media Freedom Indices. Leden 2014.
 Dostupné na: <http://goo.gl/XiknJ2>

